

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

David Pavlorek

Suárezův důkaz Boží existence

Diplomová práce Davida Pavlorka si klade za cíl vyložit Suárezovu argumentaci pro existenci (a jedinstvo) Boží, a to v kontextu dvou starších myšlenkových tradic, totiž tomistické a scotistické. Jako vedoucí práce musím podotknout, že autor si od volby tématu až po odevzdání práce počínal zcela samostatně; do výsledného tvaru práce jsem neměl příležitost nijak zasáhnout – s výjimkou zpětné vazby, kterou pro autora byl můj posudek na první verzi práce odevzdanou před rokem, která však nakonec (z důvodů, jejichž přesnou povahu neznám) obhajována nebyla.

Přednosti práce

Autor v práci prokázal především schopnost suverénně samostatně vědecké práce s rozsáhlými scholastickými texty v latinském originále, jakož i sekundární literaturou v anglickém a německém jazyce. Logická struktura práce a její členění je na vysoké úrovni, autor píše živým a kultivovaným jazykem (který vykazuje některé roztomilé libůstky, jako je např. oblíbená spojka „anžto“). Pouze místy se objevují jazykové chyby (často např. v přechodnicích – tvar jednotného místo množného čísla). Po obsahové stránce se autorovi v zásadě daří dosáhnout cíle, který si předsevzal; jeho výklad Suáreze je plastický a dosvědčuje autorovu výbornou orientaci v širokém kontextu problematiky. Autor dokáže psát s odstupem a nadhledem, neztrácí se v jednotlivostech, ale právě naopak, dokáže je zasazovat do postupně budovaného celkového syntetického pohledu. Celkově je třeba říci, že se jedná o práci dosvědčující mimořádné nadání a schopnosti autora.

Nedostatky práce

Navzdory výše uvedeným přednostem však práce trpí též některými nedostatky. Jejich společným jmenovatelem je, že suverénní odstup a nadhled autora nad tématem je někdy až příliš veliký, takže mu unikají jemnější detaily problematiky, občas se dopouští chyb v interpretaci argumentace, objevují se nepodložená mylná tvrzení, nebo jeho výklad je příliš povšechný, málo srozumitelný či někdy téměř až zbrklý; občas se objevují chyby v překladu. Frekvence těchto nedostatků přitom roste směrem k závěru práce. Zkrátka, velkorysý nadhled by bylo třeba vyvážit větší interpretační pečlivostí a pozorností k detailu.

Autorovou hlavní tezí, kterou se snaží průběžně dokládat, je, že Suárezův důkaz Boží existence synteticky navazuje na Tomáše a Scota. To je bezpochyby pravda, zdá se mi však, že tento interpretační postoj autora vede k zanedbávání významu odlišností mezi všemi třemi autory – a přitom právě tyto odlišnosti jsou mnohdy mnohem zajímavější, než shody (které lze pochopitelně předpokládat).

Tyto obecné výtky nyní doložím na několika konkrétních příkladech.

str. 6 – autor tvrdí, že Anselmův argument bývá charakterizován jako *propter quid*, neuvádí však, kdo jej tak charakterizuje (pokud vím, ani Tomáš, ani Scotus tak nečiní). Celkově měl autor rozlišení argumentů *propter quid* a *quia* věnovat větší pozornost, neboť v sobě skrývá mnohé nejasnosti.

str. 9 – značně zavádějící je formulace, že pomyslná jsoucna se „ve scholastickém systému řadí spíše do logiky“ – to platí pouze o druhých intencích, jistém typu pomyslných vztahů – a že zahrnují „negace, privace, logicky sporná jsoucna a pomyslné distinkce korigující nedostatky našeho poznání“. Pokud

existuje nějaké klasické dělení pomyslných jsoucen, pak na negace, privace a pomyslné vztahy, přičemž „chiméry“ mohou, ale nemusí být brány jako další speciální případ (viz Suárezova 54. disp.).

str. 15 – autor zmatečně interpretuje Scotův názor na předmět metafyziky; Scotus neříká, že musíme znát příčiny předmětu metafyziky, abychom věděli, co je – jsoucno jakožto jsoucno totiž žádné příčiny nemá.

str. 21 – zmatečná interpretace suárezova argumentu v prvním odstavci. Nejde o to, že by se „muselo zmnožit vše, co je pod jsoucno zahrnuto“, ale že pokud by rozdíl mezi Bohem a stvořením byl důvodem pro mnohost pojmů jsoucna, tak i jakýkoliv jiný rozdíl by byl stejným důvodem, a tedy by nakonec bylo tolik pojmů jsoucna, kolik je různých jsoucen.

str. 22 – Autor prezentuje Suárezovu reprodukci argumentace pro jednoznačnost jsoucna jako jeho vlastní, ačkoliv Suárez ve skutečnosti jednoznačnost nezastává a uvedený argument odmítá.

str. 39 – Autor zde (jakož i na jiných místech) tvrdí, že pro Scota představuje vnitřní modus nekonečnosti mimo esenci stojící určení. Lze připustit, že toto je jedna z možných interpretací Scota; pokládám ji nicméně za velmi problematickou, neboť by přisuzovala Bohu nějaké neesenciální vlastnosti (které nejsou vlastní jednotlivým osobám Trojice). Pokud by autor chtěl tuto interpretaci hájit, bylo by třeba ji mnohem pečlivěji zdůvodnit ze Scotových textů v kontextu sekundární literatury. Byl bych rád, kdyby se autor speciálně k tomuto bodu podrobně vyjádřil při ústní obhajobě.

str. 42 – Překlad „jestliže by jim byla společná samotná jména“ má spíše znít „kdyby jim byla společná pouze jména“.

str. 43 – Autor velmi odbývá výklad typů analogie, zejména se zdá, že má velmi zmatený pojem analogie proporcionality. O jednotlivých typech analogie mluví, jako by byly samozřejmé, ačkoliv i o samotné klasifikaci analogie jsou mezi autory spory. Nejasné užití analogie proporcionality se opakuje na str. 46.

str. 45 – Podobným rychlíkovým stylem autor odbývá „aporii rodu“ – z jeho výkladu není jasný ani problém, natož pak Suárezovo řešení; podobný problém je ve vztahu ke Scotovi na str. 47.

str. 51 – Chybný překlad „appetitus“ jako „chuť“ (místo „žádostivost“ či „snaživost“, jak se obvykle do češtiny překládá).

str. 52–53 – Autor z faktu, že Suárez explicitně nekritizuje Tomášovu „první cestu“ vyvozuje, že nahlíží její ne-fyzikální, metafyzickou povahu. Domnívám se naopak, že Tomášova první cesta není metafyzická (opírá se sice o dialektiku potence a aktu, ale pouze ve vztahu k pohybu) a Suárezovy argumenty se jí implicitně dotýkají; Suárez Tomáše explicitně nezmiňuje spíše z „politických“ důvodů.

str. 55n. – Autor velmi zmatečně vykládá Suárezův diferencovaný postoj k nemožnosti nekonečné řady. Zdá se mi, že mu uniká Suárezův vhled, že ve skutečnosti nezáleží na tom, zda je v řadě konečný nebo nekonečný počet členů – v každém případě lze ukázat, že musí existovat nějaká první příčina – a pouze *v tomto* smyslu je nemožná nekonečnost jak akcidentální, tak esenciální řady.

str. 62 – Autorova interpretace Anselmova argumentu se mi jeví jako zmatená, navíc se zdá, že zde vypadl kus věty (6.–7. řádek odspodu) – Anselm nijak neoperuje s reálnou existencí nějakých jsoucen.

str. 64 – Vůbec není objasněna dialektická role výkladu v prvním odstavci.

str. 68 – Autor jak se zdá dezinterpretuje pasáž citovanou v pozn. 186; Suárez zde chce říci, že jedna věc je hovořit o Božím bytí jakožto o bytí vlastním Bohu, a jiná věc je hovořit o Božím bytí na obecné rovině, nakolik se pojmově shoduje s bytím kteréhokoliv jiného jsoucna. Navíc celé toto rozlišení je součástí formulace obtíže či námitky, kterou bude následně Suárez řešit, nikoliv jeho vlastní pozice.

str. 70 – Výklad na této straně je téměř nesrozumitelný.

str. 74 – Těžko lze souhlasit s tím, že Suárezův výklad se „nese v duchu negativní teologie“. Kromě toho, že autorem uváděné pojmy jsou sice (většinou) negace, ovšem negace nedokonalostí, vypovídá Suárez o Bohu i zcela pozitivní pojmy, na prvním místě samotný pojem jsoucna. Pro obhájení tohoto opět příliš rychlého závěru by bylo třeba mnohem více než pouhé jediné věty.

Přes všechny uvedené nedostatky se domnívám, že Pavlorkova práce představuje nedprůměrný výkon pro absolventa magisterského studia a navrhuji hodnocení *výborně*, za předpokladu, že se autor při ústní obhajobě alespoň s hlavními z uvedených nedostatků přesvědčivě vyrovná (ať už lepší obhajobou své pozice, anebo její opravou či dovysvětlením).

Lukáš Novák